

Μνήμων

Τόμ. 35, Αρ. 35 (2016)

Μνήμων

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΜΝΗΜΩΝ

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΚΑΛΙΟΠΗ ΠΑΓΑΗ, Φλωρεντία: από τις ολιγαρχικές οικογένειες στους «Τραπεζίτες του Θεού» ▫ ΑΓΓΑΛΙΑ ΚΑΣΔΑΓΑΗ, Λόγος περί νοταριακών και μια ανάγνωση διαθηκών του 16ου αιώνα από την Κρήτη ▫ ΑΝΤ. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ, Νησιωτικότητα και τοπική εξουσία στην οθωμανική Κύπρο ▫ Χρ. ΛΟΥΚΟΣ, Νέα στοιχεία για την ελληνική τυπογραφία της περιόδου 1828-1832 ▫ ΕΙΣΕΛΒΕΤ ΤΣΑΚΑΝΙΚΑ, Η αναζήτηση της εθνικής ταυτότητας στον Τύπο και τη λογοτεχνία της οθωμανικής περιόδου ▫ Δ. ΜΑΛΕΣΗΣ, Ο «εθνικός λόγος» τη δεκαετία του 1870 στην εφημερίδα *Εύβοια* του Γ. Φιλάρετου ▫ Μ. ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗ, Χειρόγραφα του Ι. Ουάμπου στο Αναγνωστήριο της Αγιάσου ▫ ΧΡΥΣΑ ΜΑΡΙΝΟΥ, Τα έργα *The Tunnel* και *Deadlock* της Ντ. Μ. Ρίτσαρντσον ως άλλο αργείο ▫ ΕΥΓΕΝΙΑ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ, Πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις του γλωσσικού ζητήματος στην Κωνσταντινούπολη ▫ ΛΗΔΑ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ, Οι μηχανικοί στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου ▫ ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΚΟΝΔΥΛΗΣ, Μεταπολεμική αστική ανάπτυξη και ονομασθεσία οδών και πλατειών ▫ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΝΤΑΝΙΚΑ, Η ανάγκη για διεργασία στον μουσουλμανικό πληθυσμό της Λάρισης (1882-1898)

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΡΕΜΜΥΔΑΣ, *Αναγνώσιμος του Έλληνα, Ελληνική Νομαρχία*

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

ΘΩΔΩΡΟΣ ΘΩΔΩΡΟΥ, Οι χαμένες επιστολές του Κωνσταντίνου Σταμάτη προς τον Παναγιώτη Κοδρικά (1788-1794)

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΕΦΗ ΑΒΔΕΛΑ, «Μνημονικοί νόμοι» και ιστορικοί. Η ευρωπαϊκή εμπειρία ▫ ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΠΟΥΡΝΑΖΟΣ, Η ιστορία, ο ιστορικός και ο δικαστής

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

Χρ. Λούκος, Τ. Ε. Σιλαβενίτης, Κ. Λάππας, Ε. Γαλούρη, Γ. Κόκοινο, Σπ. Δημανόπουλος, Χρ. Αγγιαντώνη, Μ. Φέστας, Δ. Κουσουρής, Α. Μ. Σιγάνη, Μ. Χρ. Χατζηιωάννου, Χρ. Χατζηιωσήφ

35

ΑΘΗΝΑ 2016

Κωστής Καρπόζηλος, Κόκκινη Αμερική. Έλληνες μετανάστες και το όραμα ενός Νέου Κόσμου 1900-1950, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2017

Χρήστος Χατζηιωσήφ

doi: [10.12681/mnimon.20308](https://doi.org/10.12681/mnimon.20308)

Copyright © 2019, Μνήμων

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Χατζηιωσήφ Χ. (2019). Κωστής Καρπόζηλος, Κόκκινη Αμερική. Έλληνες μετανάστες και το όραμα ενός Νέου Κόσμου 1900-1950, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2017. *Μνήμων*, 35(35), 440-445. <https://doi.org/10.12681/mnimon.20308>

συνεχιστεί, όχι για να εκπληρώσει μια γραμμική συνέχεια, αλλά για να μετακινήσει και να εμπλουτίσει τον λόγο από το παλιό θέμα «Νεώτερες ειδήσεις περί Σιατιστινών εμπόρων στην Βενετία» προς τη διεθνή συζήτηση των Διασπορών, σε μια εμπειρική και θεωρητική προσέγγιση του εμπορικού καπιταλισμού στον 18ο αιώνα, στις διαπολιτισμικές μεταναστεύσεις, στις συγκρίσεις του χερσαίου εμπορικού δικτύου με το θαλάσσιο εμπορικό δίκτυο και στη συνολική διαπραγματεύση της μετανάστευσης ως κεντρικού ζητήματος της οικονομικής και κοινωνικής αλλαγής από τον 18ο αιώνα έως σήμερα.

ΜΑΡΙΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΧΑΤΖΗΩΑΝΝΟΥ

Κωστής Καρπόζηλος, *Κόκκινη Αμερική. Έλληνες μετανάστες και το όραμα ενός Νέου Κόσμου 1900-1950*, Ηράκλειο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2017, 541 σ.

Σε δύο καίρια σημεία του βιβλίου του *Κόκκινη Αμερική. Έλληνες μετανάστες και το όραμα ενός Νέου Κόσμου 1900-1950*, ο Κωστής Καρπόζηλος αναφέρεται στο «ιστορικό απρόβλεπτο». Το πρώτο σημείο βρίσκεται στο τέλος της παρουσίασης των στόχων της μελέτης στην εισαγωγή του βιβλίου, όπου ο συγγραφέας καταλήγει: «Υπό την οπτική αυτή, το βιβλίο μπορεί να διαβαστεί ως η ιστορία μιας αποτυχίας. Ταυτόχρονα όμως οι προσδοκίες, οι εκπλήξεις και οι διαψεύσεις του επαναστατικού οράματος μπορούν να διαβαστούν ως ένα σχόλιο πάνω στο ιστορικό απρόβλεπτο, με το οποίο βρισκόμαστε καθημερινά αντιμέτωποι» (σελ. 23). Στο καταληκτήριο κεφάλαιο, στο σημείο όπου ακριβώς διαπραγματεύεται τη διάψευση του επαναστατικού οράματος και την αποσύνθεση των οργανώσεων της αμερικανικής Αριστεράς, της ελληνοαμερικανικής συμπεριλαμβανομένης, αποφαινεται ότι «το μεταπολεμικό οικονομικό θαύμα απέδειξε το απρόβλεπτο της ιστορικής εξέλιξης» (σελ. 488).

Ο προβληματισμός του Καρπόζηλου πάνω στο απρόβλεπτο στην ιστορία υπήρξε η αφορμή για να σκεφτώ ότι από τη στιγμή που η ζωή των ανθρώπινων κοινωνιών έπαυσε να διαγράφει επαναλαμβανόμενους κύκλους και κυρίως από την εποχή που συνειδητοποιήθηκε αυτό και η ευρωπαϊκή ιστορία χωρίστηκε σε μεγάλες περιόδους –αρχαιότητα, μεσαίωνα, νέοι χρόνοι– την ίδια εκείνη εποχή που πολλοί έπαυσαν να πιστεύουν ότι οι πράξεις τους εκπλήρωναν, ανεξάρτητα από τη βούλησή των δρώντων, τα σχέδια της θείας Πρόνοιας, από αυτήν την εποχή και οπωσδήποτε από τον Διαφωτισμό και μετά η αναντιστοιχία των αποτελεσμάτων των πράξεων των δρώντων υποκειμένων με τις προθέσεις τους δεν έπαυσε να απασχολεί τους ιστορικούς και τους φιλοσόφους. Η ενασχόληση αυτή στόχευε στην εύρεση κάτω από τη χαώδη κίνηση των γεγονότων και των κανονικοτήτων και των νόμων που διέπουν την πορεία των ανθρώπινων κοινωνιών μέσα στο χρόνο. Το 1784 ο Immanuel Kant έγραφε «δεν αποτελεί έκπληξη, αν ο φιλόσοφος, καθώς δεν μπορεί να προϋποθέσει για το σύνολο των ανθρώπων και το παιγνίδι των πράξεών τους έναν έλλογο σκοπό, προσπαθήσει να ανακαλύψει ένα σκοπό της φύσης σε αυτήν την παράλογη πορεία των ανθρώπινων

πραγμάτων, ο οποίος θα επιτρέψει αντί για την ιστορία πλασμάτων που δρουν χωρίς δικό τους σχέδιο να συντεθεί μια ιστορία σύμφωνα με ένα ορισμένο σχέδιο της φύσης ... Θα αφήσουμε τη φύση να βγάλει τον άνθρωπο που θα είναι σε θέση να τη συγγράψει σύμφωνα με αυτό. Η φύση έβγαλε έναν Κέπλερ, ο οποίος με απροσδόκητο τρόπο υπέβαλε τις έκκεντρες τροχιές των πλανητών σε συγκεκριμένους νόμους, αυτή έβγαλε ένα Νεύτωνα, ο οποίος εξήγησε αυτούς τους νόμους με μία γενική φυσική αιτία».

Τα μέλη των συνδικάτων και των πολιτικών οργανώσεων της αμερικανικής Αριστεράς, την δράση των οποίων παρουσιάζει ο Κωστής Καρπόζηλος, πίστευαν ότι τους νόμους της παγκόσμιας ιστορίας τους είχε ήδη διατυπώσει ο Καρλ Μαρξ. Η πάλη των τάξεων ήταν

ο κινητήριος μοχλός της ιστορίας που θα οδηγούσε αναπόφευκτα σε ένα τέλος ίδιο στην ουσία με αυτό του Καντ και του Έγκελου, αλλά ριζικά διαφορετικό στη μορφή: στην τέλεια ανάπτυξη των ιδιοτήτων του ανθρωπίνου είδους σε καθεστώς πλήρους ελευθερίας, μόνο που η ελευθερία του Μαρξ δεν ήταν η αστική ελευθερία των κοινωνικών ιδιοκτητών που έθεταν ως τέλος της πορείας της ανθρωπότητας οι προηγούμενοι φιλόσοφοι.

Εδώ πρέπει να σημειώσω μια παύση, γιατί η *Κόκκινη Αμερική* δεν είναι ένα φιλοσοφικό δοκίμιο, αλλά η ιστορική έκθεση των πράξεων της ελληνοαμερικανικής Αριστεράς μέσα στις συγκεκριμένες οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούσαν στις ΗΠΑ κατά το πρώτο μισό του 20ού αιώνα. Ο Κωστής Καρπόζηλος θέλησε να αναμετρηθεί με τις «κυρίαρχες απεικονίσεις της ελληνικής μεταναστευτικής εμπειρίας» βάζοντας στο κέντρο της εικόνας τον κόσμο της μισθωτής εργασίας με τις αγωνίες και τους αγώνες του, που είχαν ως τώρα αγνοηθεί από την ιστοριογραφία, η οποία κατά κανόνα κεντούσε πάνω στον καμβά της αναπόφευκτης μικροαστικής ανέλιξης. Η πραγματική συμβολή του βιβλίου είναι πως κάνει ορατούς τους μέχρι τώρα άορατους ελληνικής καταγωγής ανθρώπους της εργασίας στις ΗΠΑ. Εργάτες της υποδηματοποιίας, γουναράδες, ακόμα και εργάτες της χαλυβουργίας ελληνικής καταγωγής γίνονται για πρώτη φορά αντικείμενο μελέτης. Τους κάνει ορατούς στην καθημερινότητά τους και στη συνδικαλιστική και πολιτική δραστηριότητά τους. Δείχνει, όπως λέει ο ίδιος, «τα πολλαπλά νήματα που συνέδεαν τις ιδέες της ριζικής κοινωνικής μεταβολής με την καθημερινότητα και τους μετασχηματισμούς της μεταναστευτικής εμπειρίας» (σελ. 10). Η καθημερινότητα αυτή προσεγγίζεται μέσα από τις ιστορίες συγκεκριμένων προσώπων που οι περιπτώσεις τους φωτίζουν συλλογικές καταστάσεις, ακόμα και όταν οι διαθέσιμες

πληροφορίες δεν επιτρέπουν την πλήρη ανασύνθεση των ατομικών πορειών. Μας δείχνει τους εργάτες που υφίστανται διαδοχικές μειώσεις των ημερομισθίων, μικροαστικές οικογένειες που βλέπουν το μικρομάγαζό τους να κλείνει, εργάτες που από το αριστερό συνδικάτο περνούν στο εργοδοτικό σωματείο της επιχείρησης, οικογένειες που διχάζονται μπροστά στα οικονομικά και ηθικά διλήμματα που τους θέτει η κρίση και η εργοδοτική καταπίεση. Ιδιαίτερα στο τρίτο κεφάλαιο, στο οποίο διαπραγματεύεται τις συνέπειες της κρίσης του 1929, κατορθώνει να μεταφράσει την ύφεση, αυτήν την «απρόσωπη συνθήκη» (σελ. 167) σε καθημερινές εμπειρίες.

Η ιστοριογραφική αυτή σύνθεση έγινε δυνατή χάρις στην άντληση πληροφοριών από ένα ευρύ φάσμα αμερικανικών αρχείων –συνδικαλιστικών οργανώσεων, τοπικών και ομοσπονδιακών οργανισμών, εφημερίδων, τα ίδια τα έντυπα αλλά και τα αρχεία τους– από προσωπικές αφηγήσεις και από αλληλογραφίες. Ο εντοπισμός και η εκμετάλλευση των πηγών αυτών δεν οφείλεται αποκλειστικά σε ιστοριοδιφικές ικανότητες, αλλά στο γεγονός ότι ο συγγραφέας διαπίστωσε έγκαιρα ότι η ιστορία της ελληνοαμερικανικής Αριστεράς δεν «αποτελεί μια αποκλειστική ελληνική ιστορία» (σελ. 13) και κατά συνέπεια δεν μπορούσε να περιοριστεί στα αρχεία των ελληνικών εφημερίδων, κοινοτήτων, οργανώσεων και του ελληνικού Υπουργείου των Εξωτερικών.

Σε αυτά τα αρχεία και τη βιβλιογραφία δεν αναζήτησε λοιπόν απλώς στοιχεία για την περιγραφή της ελληνικής μεταναστευτικής εμπειρίας, αλλά και για τον εντοπισμό των κοινών χαρακτηριστικών με την εμπειρία των πολυάριθμων αλλογενών μεταναστευτικών κοινοτήτων και μέσω αυτών για την ανάλυση της στρατηγικής και των τακτικών των αμερικανικών εργατικών οργανώσεων. Η πολυεθνική σύνθεση της αμερικανικής εργατικής τάξης έθετε ιδιαίτερα προβλήματα στρατηγικής και τακτικής στους Αμερικανούς συνδικαλιστές, τα οποία τα αντιμετώπιζαν με στοχαστικές προσαρμογές της τακτικής τους. Ανάλογα προβλήματα αντιμετώπισαν και οι υπόλοιπες μεταναστευτικές συλλογικότητες – κοινότητες, σύλλογοι, ορθόδοξη εκκλησία– ώστε μπορούμε να πούμε ότι η σχέση έθνους και τάξης που ήταν σταθερή στη διάρκεια της, αλλά μεταβαλλόμενης έντασης και ποιότητας, αποτελεί ένα γενικό μοτίβο που διατρέχει όλη τη μελέτη.

Η ιστορία της ελληνοαμερικανικής Αριστεράς δεν αποτελεί όμως ούτε μια αποκλειστική ιστορία του εργατικού κινήματος καθώς στην Αριστερά εντάσσονταν επίσης διανοούμενοι και δημοσιογράφοι, όπως ο Βάσος Βλαβιανός και ο Κόνυ (Κωνσταντίνος) Πούλος, εκδότης της εφημερίδας *Εθνικός Κήρυξ* και ανταποκριτής μεγάλων αμερικανικών εφημερίδων και περιοδικών αντίστοιχα. Οι διανοούμενοι συνομιλούσαν με διαφορετικές σφαίρες της αμερικανικής κοινωνίας από εκείνες με τις οποίες είχαν επαφή οι εργάτες και είναι στο δικό τους επίπεδο στο οποίο ο συγγραφέας διαπιστώνει και παρουσιάζει την αλλαγή του πολιτικού κλίματος μετά το 1945 και τις συνέπειες που είχε αυτή η εξέλιξη για τα άτομα. Η αλλαγή επήλθε μέσα στη γενικότερη ατμόσφαιρα του Ψυχρού Πολέμου και παρουσιάζεται αναλυτικά στο καταληκτικό κεφάλαιο του βιβλίου. Με το δόγμα Τρούμαν, το Σχέδιο Μάρσαλ, τη δράση της Επιτροπής Έρευνας Αντιαμερικανικών Ένεργειών υπό τον γερουσιαστή Μακάρθου, τον Εμφύλιο Πόλεμο στην Ελλάδα, αλλά και τις κεινσιανές οικονομικές πολιτικές στις ΗΠΑ,

η σχέση ανάμεσα στην τάξη και το έθνος απέκτησε μια άλλη διάσταση στην ελληνοαμερικανική κοινότητα. Ο συνδυασμός της γενικότερης οικονομικής ευημερίας και της ανόδου του βιοτικού επιπέδου των μισθωτών με τις διώξεις των κομμουνιστών, των συμπαθούντων και όσων απλώς θεωρήθηκαν τέτοιοι από τις διοικητικές υπηρεσίες, οδήγησαν τις αριστερές συνδικαλιστικές και πολιτικές οργανώσεις, οι οποίες είχαν γνωρίσει κατά τη δεκαετία του 1930 και μέσα στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μεγάλη άνθηση, σε γενικότερη παρακμή, μερικές σε συντηρητική μετάλλαξη και συχνά σε διάλυση. Τα παλιά μέλη τους διέρρευσαν, δεν προστέθηκαν νέα, τα δημοσιογραφικά τους όργανα σίγησαν.

Η εξέλιξη αυτή διέψευσε τις ελπίδες και τα σχέδια του κόσμου της εργασίας και των διανοουμένων για μια ειρηνική μετάλλαξη του αμερικανικού καπιταλιστικού συστήματος σε οϊωνεί σοσιαλιστικό και τη δομική προσέγγισή του με το σοβιετικό σύστημα σε μια παγκόσμια αρμονία. Αυτά τα άγνωστα σήμερα σχέδια και οι ελπίδες που επρόκειτο να αποδειχτούν ουτοπίες παρουσιάζονται στο πέμπτο κεφάλαιο του βιβλίου. Την τραυματική διάψυσή τους και την όξυνση της έντασης ανάμεσα στην ηγέτιδα του καπιταλιστικού συστήματος και τη Σοβιετική Ένωση δεν την είχαν προβλέψει οι Ευρωπαίοι διανοούμενοι που κατέφυγαν στα αμερικανικά πανεπιστήμια φεύγοντας από το Ναζισμό και τις άλλες δικτατορίες στην Ευρώπη. Για τα απλά μέλη των συνδικάτων και των αριστερών πολιτικών οργανώσεων οι αλλαγές στην εποχή του Ψυχρού Πολέμου ήταν ακόμα περισσότερο ξαφνικές, ραγδαίες και κατακλυσμικές. Φυσικό ήταν να μη λείψουν και οι θεαματικές ιδεολογικές μεταστροφές υψηλόβαθμων και χαμηλόβαθμων στελεχών συνοδευόμενες από καταδόσεις και προδοσίες των παλαιών συντρόφων. Τα φαινόμενα αυτά ο συγγραφέας τα παρουσιάζει αναλυτικά και με μεγάλη ευαισθησία στο τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου.

Είναι ακριβώς αυτή η πολιτική και ιδεολογική αντιστροφή που οδηγεί τον συγγραφέα να μιλήσει για «το απρόβλεπτο στην ιστορία» και να διατυπώσει ερωτηματικά για την κανονικότητα του φαινομένου, την επανάληψή του σε άλλες εποχές. Εντούτοις, μέσα στο βιβλίο προσφέρονται στοιχεία που επιτρέπουν στον σημερινό αναγνώστη να επιχειρήσει την εκ των υστέρων ερμηνεία των εξελίξεων, να αποδώσει σε συγκεκριμένες αιτίες αυτό που αποτέλεσε ιστορικό απρόβλεπτο για εκείνους που έζησαν τα γεγονότα της εποχής. Είναι έτσι εμφανές ότι η αποδοχή της προοπτικής της σύγκλισης των αντίθετων κοινωνικο-οικονομικών συστημάτων του αμερικανικού καπιταλισμού και του σοβιετικού κομμουνισμού, που οδήγησε και στην αυτοδιάλυση του Κομμουνιστικού Κόμματος των ΗΠΑ το 1944, υπονόμωσε την προσκόλληση, την πίστη στην επαναστατική αλλαγή. Για όσους δέχτηκαν ότι ο αμερικανισμός ήταν ο κομμουνισμός του 20ού αιώνα, όπως έγραφε το 1936 ο γενικός γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος Ερλ Μπράουντερ (σελ. 247-249, 388), ήταν σχετικά εύκολο μέσα στις ευκαιρίες κοινωνικής ανόδου που πρόσφερε η ευημερούσα μεταπολεμική αμερικανική οικονομία να εγκαταλείψουν ως άνευ σημασίας το κομμουνιστικό όραμα, γιατί οι προπολεμικές οικονομικές διεκδικήσεις των κομμουνιστών είχαν ικανοποιηθεί. Θα μπορούσε να ισχυρισθεί κανένας ότι τα μέλη του κόμματος και των συνδικάτων οδηγήθηκαν από την ηγεσία τους μαζικά, με τη χαρακτηριστική στα κομμουνιστικά κόμματα πειθαρχία, στην

κατάληξη αυτή. Σε αυτή την προοπτική εντάσσω τα εγκωμιαστικά σχόλια της εφημερίδας *New York Times* για την ευταξία των συμμετεχόντων στην πορεία της Πρωτομαγιάς του 1937 που παρατίθενται στο πέμπτο κεφάλαιο (σελ. 241).

Κυρίως όμως, στο βιβλίο αναφέρονται ενδεικτικά χωρίς να γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας επεισόδια και στάσεις που προανήγγειλαν τη μεταπολεμική αντιστροφή. Η φωτογραφία της σελίδας 231, η οποία δείχνει αστυνομικούς στο Σαν Φρανσίσκο να πυροβολούν ενάντια στους διαδηλωτές στη διάρκεια της γενικής απεργίας του 1937, μαρτυρά την αδιατάρακτη συνέχεια των καταπιεστικών μηχανισμών που προσωποποιούνταν στο πρόσωπο του αρχηγού του FBI Έντγκαρ Χούβερ, τις διαφωνίες του οποίου με την προοπτική της σύγκλισης των αντίπαλων κοινωνικοοικονομικών συστημάτων αναφέρει ο συγγραφέας (σελ. 416-17). Οι μηχανισμοί αυτοί ήταν που αφέθηκαν μεταπολεμικά να δράσουν ελεύθερα. Μήπως τη συνείδηση της υπόγειας λειτουργίας αυτών των μηχανισμών και της αντίδρασης της εργοδοσίας υπονοούσε το σύνθημα «Σώστε το Νιού Ντηλ» που χρησιμοποίησε το *American Labour Party* της Νέας Υόρκης στις πολιτειακές εκλογές του 1942 (σελ. 360-61); Σε κάθε περίπτωση, η εκτίμηση του Πολωνού οικονομολόγου Όσκαρ Λάνγκε ότι «αν και μεγάλες οι διαφορές τους δεν είναι τόσο σημαντικές... καθώς οι υψηλότερες αξίες του φιλελεύθερου καπιταλισμού και του δημοκρατικού σοσιαλισμού είναι ταυτόσημες» (σελ. 358) αποδείχτηκε λανθασμένη καθώς η διαφορετική φύση των υλικών συμφερόντων τους έκαναν μισθωτούς και εργοδότες να τα υπερασπίζονται με διαφορετική ένταση. Ανέκαθεν οι κατέχοντες, η αστική τάξη, εφάρμοζε στην πράξη την ιεράρχηση των αξιών που είχε κάνει ο Άγγλος φιλόσοφος Μπένθαμ στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, ο οποίος υποστήριζε ότι η ασφάλεια (των προσώπων και της ιδιοκτησίας) προηγείται της ελευθερίας.

Το βιβλίο αυτό προέρχεται από τη διδακτορική διατριβή του Κωστή Καρπόζηλου που υποστηρίχτηκε στο Τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης το 2010. Όσοι γνωρίζουν την καλή αυτή διατριβή μπορούν να εκτιμήσουν την ωρίμανση του ιστορικού που συμπυκνώνεται στο καινούργιο βιβλίο. Ο συγγραφέας εκμεταλλεύτηκε στο έπακρο για την έρευνά του τις ευκαιρίες που του πρόσφεραν οι βραχυπρόθεσμες μεταδιδασκαρικές ερευνητικές συμβάσεις στις οποίες είναι καταδικασμένοι οι πιο τυχεροί από τους νέους διδάκτορες της εποχής μας. Η επαφή με διαφορετικά κάθε φορά ακαδημαϊκά περιβάλλοντα του επέτρεψε να διευρύνει τη στόχευσή του αφομοιώνοντας δημιουργικά τα ερεθίσματα που του πρόσφεραν τα ξένα ιδρύματα. Η χρονική σύμπτωση της έρευνας και της συγγραφής με την οικονομική και κοινωνικοπολιτική κρίση, η οποία δεν περιορίζεται μόνο στη χώρα μας, συνέβαλαν παράλληλα στην προσωπική ωρίμανση του συγγραφέα και οι προβληματισμοί του για όσα συνέβαιναν στο παρόν συνδιαμόρφωσαν την ιστοριογραφική του προσέγγισή. Οι αποτυχίες και οι διαψεύσεις των σημερινών ριζοσπαστικών προγραμμάτων αποτελούν ένα από τα κρίσιμα μέσα από τα οποία ο συγγραφέας μελετά τις διαψεύσεις των επαναστατικών σχεδιασμών του μεσοπολέμου και της πολεμικής περιόδου, τις οποίες αποδίδει στο «ιστορικό απρόβλεπτο».

Το τελικό αποτέλεσμα της προσπάθειας είναι οι 493 σελίδες που καλύπτουν η εισαγωγή και τα έξι κεφάλαια το βιβλίο να αποτελούν σημαντική ιστοριο-

γραφική συμβολή στη μελέτη περισσότερων θεματικών. Ανοίγουν το κεφάλαιο της μελέτης της ελληνοαμερικανικής Αριστεράς και του ελληνικού εργατικού κινήματος στις Ηνωμένες Πολιτείες προσθέτοντας μια νέα διάσταση όχι μόνο στη μελέτη της ελληνοαμερικανικής κοινότητας, αλλά και γενικότερα αυτού που αποκαλείται ελληνική διασπορά. Στον Έλληνα αναγνώστη που διαθέτει μια εξαιρετικά περιορισμένη βιβλιογραφία της ιστορίας των ΗΠΑ στη γλώσσα μας του προσφέρει ταυτόχρονα μια ενδιαφέρουσα προοπτική της αμερικανικής ιστορίας του πρώτου μισού του 20ού αιώνα. Τέλος, δεδομένης της αμερικανικής επιρροής στα ελληνικά πράγματα μετά την εξαγγελία του δόγματος Τρούμαν, το βιβλίο δεν αποτελεί μόνο συμβολή στη μελέτη των σχέσεων ελληνικού κράτους και ελληνοαμερικανικής παροικίας, αλλά ρίχνει νέο φως και στην ελληνική ιστορία της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου. Η σύνθεση μιας ιστορικής μελέτης αποτελεί το πρώτο μεγάλο πρόβλημα που έχει να αντιμετωπίσει ο ιστορικός. Οι δυσκολίες είναι μεγαλύτερες προκειμένου για μια τόσο πολυπρισματική μελέτη και αυτό κάνει την επιτυχία του Κωστή Καρπόζηλου ακόμα μεγαλύτερη. Ο ρέουσα γραφή του, η κινηματογραφική ταχύτητα και ζωντάνια της περιγραφής, βοηθούν τον αναγνώστη να εισχωρήσει στην ποικιλία των θεμάτων κάνοντας την ανάγνωση ιδιαίτερα ευχάριστη.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΑΤΖΗΩΣΗΦ